

JER

Osmangazi Journal of Educational Research © OJER Volume 6, Number 2, Autumn 2019

Research Article

To cite this article: Artvinli, A.; Aydın, R., Terzi, İ. (2019). Environmental Attitude Levels of Primary Teachers Candidates. *Osmangazi Journal of Educational Research*, 6(2), 62-78. Retrieved from <http://ojer.ogu.edu.tr/vol6no1/Number1Spring/OJER-V6-N2-1.pdf>

Submitted: 25.08.2019

Revised: 08.09.2019

Accepted: 15.10.2019

Environmental Attitude Levels of Primary Teachers Candidates*

Eyüp Artvinli¹

Eskisehir Osmangazi University, Eskisehir, TURKEY

Rafiye Aydın²

Şehit Onur İlkhan Primary School, Eskisehir, TURKEY

İrfan Terzi³

Dumlupınar University, Kütahya, TURKEY

Abstract

The purpose of this research is to investigate the level of environmental attitudes of candidate classroom teachers. Because the positive or negative attitudes of the students towards the environment in childhood are manifested in various forms in the following years. Therefore, it is much easier and at the same time important for the students to acquire positive attitudes towards the environment in the early ages by moving from the proverb of "tree can be bend while it is fresh". The research was designed within the context of the quantitative research as relational model. The universe of research constitutes students who study in the Basic Education Department of Faculty of Education at a state university during the fall semester of 2016-2017 academic year. "New Environmental Paradigm Scale" developed by Dunlap and Van Liere (2000) was the main data collection tool of this study. According to the findings of the research, awareness level of environmental attitudes were found to be "moderate" of the candidate classroom teachers. In addition to the theoretical dimension of the courses related to environmental subjects during university education, it may be suggested to develop the practical dimension in such a way that official and state institutions will be also observed in their activities they practice in the field in order to develop their environmental attitudes agains to natural and human environment.

Keywords

Environmental Attitudes, Candidate Classroom Teachers, Teacher Education

*This study is a portion of the master thesis of rafiye Aydın in 2017.

¹Corresponding author: Prof. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Eskişehir, Türkiye, eartvinli [at] ogu. edu. tr

²Classroom Teacher at Ministry of National Education, Eskişehir/Odunpazarı-Şehit Onur İlkhan primary School, rafiyeozkanaydin [at] gmail. com

³Dumlupınar University, Faculty of Education, Mathematic and Science Education Department, Kütahya, TURKEY. irfan.terzi [at] dpu. edu. tr

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Çevresel Tutum Düzeyleri*

Eyüp Artvinli¹

Eskisehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir, TÜRKİYE

Rafiye Aydın²

Şehit Onur İlkhan İlkokulu, Eskişehir, TÜRKİYE

İrfan Terzi³

Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya, TÜRKİYE

Özet

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmeni adaylarının çevresel tutum düzeylerini çeşitli değişkenler açısından araştırmaktır. Bu anlamda bakıldığında, çocukluk yıllarında öğrencilerin çevreye karşı kazandıkları olumlu ya da olumsuz tutumlar ileriki yıllarda çeşitli şekillerde kendisini göstermektedir. Dolayısıyla “ağaç yaşken eğilir” atasözünden hareketle çevreye yönelik olumlu tutumların öğrencilere erken yaşta kazandırılmasının çok daha kolay ve aynı zamanda önemli olduğu düşünülürse sınıf öğretmeni eğitiminin bu konudaki önemi artmaktadır. Araştırma, nicel araştırma yaklaşımlarından ilişkisel model kapsamında desenlenmiştir. Araştırmanın evrenini, 2016-2017 eğitim-öğretim yılı güz döneminde bir devlet üniversitesinin Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalında okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Bu araştırmada veri toplama aracı olarak Dunlap ve Van Liere (2000) tarafından geliştirilen “Yeni Çevresel Paradigma Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, sınıf öğretmeni adaylarının Yeni Çevresel Paradigma ölçeği için farkındalık düzeyleri “orta düzeyde” tespit edilmiştir. Üniversite eğitimi sırasında çevre konularıyla ilgili olan derslerin teorik boyutunun dışında, resmi ve devlet kurumlarının pratik olarak sahada yaptıkları çalışmalarını da gözlemleyecek şekilde uygulama boyutunun geliştirilmesi çevresel tutumun yükselmesini de sağlayabilecek bir bakış açısı olarak önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler

Çevresel Tutum, Sınıf Öğretmeni Adayları, Öğretmen Eğitimi

İnsanoğlu, refah seviyesini yükseltmek için, gelişen teknolojiyi de kullanarak yaşadığı çevre ile sürekli mücadele etmekte ve çevreyi değiştirmektedir. İnsanlığın geleceğini her geçen saniye daha güçlü tehdit eden çevre sorunları da, bu mücadelenin ve değişikliklerin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Çevrede meydana gelen değişiklikler olumsuz ve bozucu özellikte ise, bunlar çevre sorunları olarak değerlendirilmektedir (Alım, 2006: 600).

1950’li yıllardan beri doğal çevre için endişe düzeyi küresel olarak ciddi bir artış göstermiştir (Frank, Hironaka ve Schofer, 2000). Geçmiş dört milyar yıl öncesine uzanan dünya son elli yılda yüz yüze kaldığı sorunlarla mücadele etmekte zorlanır hale gelmiştir. “Uzmanlara göre son zamanlarda çok sık görülmeye başlayan şiddetli kasırgalar, fırtınalar, seller, yangınlar, kuraklıklar gibi felaketler, çevrenin zarar görmesinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır” (Bozyiğit ve Karaaslan, 1998, s. 10).

*Bu çalışma Rafiye Aydın’ın 2017’de yaptığı yüksek lisans tez çalışmasının bir kısmına dayalı olarak yazılmıştır.

¹İletişim Yazarı: Prof. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Eskişehir, Türkiye, eartvinli [at] ogu. edu.tr

²T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, Eskişehir/Odunpazarı-Şehit Onur İlkhan İlkokulu Sınıf Öğretmeni, rafiyeozkanaydin [at] gmail.com

³Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü, Kütahya, Türkiye. irfan.terzi [at] dpu.edu.tr

Ozon tabakasındaki tahribat, ormanların katledilmesi, su kaynaklarının kirletilmesi, çöp problemi, hava kirlenmesi, gürültü, ulaşım, çevreye zararlı kimyasal maddelerin bilinçsizce kullanımı, erozyon, kıtlık ve açlık, hayvan ve bitki türlerinin ortadan kalkması, iklimin değişmesi bugün dünyamızın en belirgin problemleridir (İleri, 1998).

Çevreyle ilgili sorunlar büyüdükçe çevre eğitiminin önemi günden güne artmıştır (Alım, 2006). 20. yüzyılın ikinci yarısında batılı ülkelerde gerçekleşen sanayileşme sebebiyle kirlenme, zehirli atıklar, asit yağmurları, nükleer santrallerin yaygınlaşması gibi sorunlar gündeme gelmiştir. Buna bağlı olarak çevre bilinci ve duyarlılığının geliştirilebilmesi adına çevre eğitimine yönelik önemli çalışmalar yapılmıştır (Dilek, 2012, s.180). “Çevre eğitimi” terimi ilk kez, 1948 yılında Paris’te düzenlenen IUCN (International Union of Conservation of Nature) Konferansı’nda kullanılmış ve 1960’lı yılların ortalarına kadar bu terime rastlanmamıştır (Tekkeşin, 2012).

Çevre ve Orman Bakanlığı (2004, s. 452) ülkemizde yayımladığı Çevre Atlası’nda çevre eğitimi “toplumun tüm kesimlerinde çevre bilincinin geliştirilmesi, bu kesimlerin çevreye duyarlı, kalıcı ve olumlu davranış değişikliklerinin kazandırılması; doğal, tarihi, kültürel, sosyo-estetik değerlerin korunması, bu süreçlere bireylerin aktif olarak katılımının sağlanması ve sorunların çözümünde aktif olarak görev almasını amaçlamaktadır” şeklinde tanımlanmıştır. Çevre eğitimi bireylerin yaşadıkları çevrenin farkında olmalarını ve sonraki nesillerin geleceği için çevresel sorunları çözmeye odaklanmalarını sağlayan ve bu yönde bilgi, beceri ve deneyim kazandırmayı amaçlayan sürekli olarak devam eden bir öğrenme sürecidir (Kıyıcı, 2009, s.178).

Çevre eğitimi toplumun her kesimini kapsayan bir eğitim olmakla birlikte, genç nesil çevre eğitiminin en önemli hedef kitlesi durumundadır. Çünkü genç nesil, bugünkü çevre sorunlarının sorumluları olmamakla birlikte, bu çevre sorunlarından en çok etkilenecek ve bu nedenle de bu konuda en fazla bilgi, bilinç ve duyarlılık kazandırılması gereken kesimdir (Erol ve Gezer, 2006: 76).

Çevre eğitimi, çevre bilgileri ve duyarlılığı bireylere çok küçük yaşlardan itibaren verilmeye başlanmalıdır. Bireylere ilköğretim, hatta okul öncesi eğitim kademelerinden başlayarak ne kadar çevre dostu eğitilirse çevremizin geleceği ve çevrenin korunması da o derecede teminat altına alınmış olur. Böylece insanoğlu bitmeyen talepleriyle yenilenemeyen kaynakları hızla tüketirken, yenilenebilir kaynaklarda tahrip ve bozulmalar azalacak; yenilenebilir enerji ve sürdürülebilir kalkınma hızı artacaktır (DPT, 2006).

Çevre eğitiminin geliştirilmesinde öğretmen eğitiminin rolünü vurgulamak için oldukça fazla çalışma yapılmıştır. İlk çalışma yeterli düzeyde öğretmen yetiştirilmesi için kaygıların yaşandığı 1971 yılında İsviçre’de düzenlenen Avrupa Birliği Uluslararası Doğal Kaynakların Korunması Birliği (IUCN) toplantısında yapılmıştır. Bu konferansta öğretmen eğitimi en önemli etmenlerden biri olarak gündeme gelmiş ve çevre eğitimi programının önemli hususları ile çevre eğitiminde öğretmenlerin bilmesi gereken temel bilgi düzeyi konuları hakkında görüş belirtilmiştir (Almedia, 2015). 1992 yılında çevre ve toplum uluslararası konferansının bir parçası olarak Selanik Bildirgesi’nde sürdürülebilir eğitim programları için öğretmen eğitimi noktasında hizmet öncesi ve hizmet içi programlarının önemi vurgulanmıştır (ICES – 1997). 2012 yılında Rio De Janerio’da Birleşmiş Milletler Çevre Kalkınma Konferansı’nda çevre eğitimiyle ilgili olarak öğretmen eğitiminde reform yapılması için güçlü bir çağrı yapılmıştır (Earth Summit, 2012).

Öğretmen yetiştiren bölümlerin programlarına çevre eğitimiyle ilintili pratik derslerin dâhil edilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir (Yurt, Kalburan ve Kandır, 2010).

Öğretmen adaylarına çevresel eğitim verilirken çevreye yönelik davranışlarını etkilemesi muhtemel olan etkinliklere (doğa gezileri, proje, örnek olay vb.) daha çok yer verilmesi çevre bilincinin gelişmesine yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda üniversitelerde çevreci öğrenci kulüplerinin çeşitlendirilmesi, öğretmen adaylarının çevreci kuruluşlara üye olmaları konusunda teşvik edilmeleri, eğitim programlarına çevreyle ilgili daha çok ders konulması ve öğretmen adayların uygulama yoluyla çevre eğitiminde deneyim kazandırılmasının sağlanması önerilebilir (Sadık, 2013).

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Çevresel Tutumu ve Önemi

Kan ve Saraç (2015), bir nesneye ilişkin tutumu saptadığımız zaman söz konusu nesneye ilişkin davranış ve tercihlerin ön görülebileceğini ifade etmiştir. Bireylerin çevreyi algılama ve çevreye yönelik tutumlarının birbirinden farklı olması, bireylerin sosyoekonomik durumları, yaşam tecrübeleri, inanç ve toplumsal değer yargıları, doğal ortam ile olan etkileşimleri ve eğitim durumları gibi birçok etmeni kapsamaktadır (Özgen, 2012).

(Özgen 2012), “Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları: Türkiye Örneği” adlı çalışmada, çevre sorunlarına yönelik tutumları ve “Çevre Sorunlarına yönelik Duyarsızlık/ İlgisizlik ve Umursamazlık” tutumları bakımından; kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre daha duyarlı oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca okudukları anabilim dalı (ilköğretim Matematik, Fen, Sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmenliği) ile çevre sorunlarına yönelik tutumları arasında Sosyal bilgiler öğretmen adayları ile sınıf ve matematik öğretmenliği anabilim dallarında eğitimlerine devam eden öğretmen adayları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının, ikamet ettikleri yerleşim ünitesinin fonksiyonel özelliği ile çevre sorunlarına yönelik tutumları ve okudukları sınıf düzeyi ile çevre sorunlarına yönelik tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

Sever ve Yalçınkaya (2012) sınıf öğretmeni adaylarının çevresel tutumlarının incelenmesi adlı çalışmada; öğretmen adaylarının cinsiyetleri ile doğa merkezli ve insan merkezli çevresel yaklaşımları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığını, sınıf düzeyine göre ise farklılığın doğa merkezli yaklaşımda 1.sınıflar; insan merkezli yaklaşımda ise 2.sınıflar lehine anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Sınıf öğretmeni adaylarının doğa merkezli ve insan merkezli çevresel tutum düzeylerinin kayıtlı oldukları öğretim türüne göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediğini, hem birinci öğretimde hem de ikinci öğretimde öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarının doğa ve insan merkezli çevresel tutum düzeylerinin birbirine çok yakın olduğu saptanmıştır.

Sever ve Yalçınkaya (2012) çalışmada, sınıf öğretmenliği lisans programında öğretmen adaylarına etkili bir çevre eğitimi verilmesinin, ezberden daha ziyade öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmelerine imkân sağlayacak eğitim ortamları düzenlenmesinin ve çevre bilinci kazandıracak etkinliklere yer verilmesinin önemine vurgu yapmıştır. Ayrıca öğretmen adaylarının doğa merkezli çevresel yaklaşımlarını geliştirecek eğitim ve öğretim faaliyetlerine yer verilmesine, çevre eğitimine erken yaşlarda başlanıp okul öncesi eğitimden üniversiteye kadar eğitimin her kademesinde ders programlarında çevre eğitimi konularının aşamalı bir şekilde, öğrencilerin gelişim düzeyleri mutlaka dikkate alınarak verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu bağlamda çevre eğitimi alanında lisansüstü eğitim programlarının açılmasını ve bu alanda akademisyenlerin yetiştirilmesini ve çevre eğitimi alanda yapılan çalışmaların proje desteği veren kuruluşlar tarafından desteklenmesini de önermektedir.

Bildik (2011) “İlköğretim 7. Sınıfta Verilen Çevre Konusunun Öğrencilerin Çevresel Tutumu ve Çevre Bilgisi Üzerine Etkisi” adlı çalışmasının sonucunda öğrencilerin sosyoekonomik durumları, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, cinsiyetleri, okul türüne göre çevre bilgileri arasında anlamlı bir fark tespit etmemiştir.

Malkoç (2011) “sınıf öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumlarının ve bilişsel farkındalık becerilerinin incelenmesi” adlı çalışmasında öğretmen adaylarının çevresel tutumları ile cinsiyet, en uzun yaşadığı yer, anne- baba eğitim düzeyi ve “Çevre Bilimi” dersi alma değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık bulamamıştır.

Bu araştırmanın problem cümlesini, “sınıf öğretmeni adaylarının çevresel tutumları çeşitli değişkenlere göre nasıldır?” sorusu oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemler belirlenmiştir.

1. Sınıf öğretmen adaylarının çevresel tutumları hangi düzeydedir?
2. Sınıf öğretmeni adaylarının çevresel tutumları
 - Cinsiyet,
 - Sınıf düzeyi,
 - Anne-baba eğitim düzeyi,
 - Ekonomik durumları ve
 - En uzun yaşadıkları mekânın özelliklerine göre farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Araştırma Deseni

Araştırma, bir nicel araştırma yaklaşımı olarak ilişkisel model kapsamında desenlenmiştir. İlişkisel model, iki ve daha çok değişken arasında birlikte değişim varlığını ve derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2008).

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı öğrencileri oluşturmaktadır. Evreni temsil etmek üzere, seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemiyle örneklem seçilmiştir. Araştırmanın örneklemini 2016-2017 eğitim-öğretim yılı güz döneminde bir devlet üniversitesinin Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliğine okumakta olan 1., 2. ve 3. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem grubunu oluşturan öğretmen adaylarının demografik bilgilerine ait frekans ve yüzde dağılımları aşağıda verilmiştir.

Tablo 1

Öğretmen Adaylarının Demografik Bilgilerine Ait Frekans ve Yüzde Dağılımları

Seçenekler	1	2	3	4	Toplam
Cinsiyet	Erkek	Kadın			-
η	32	150			182
%	17.5	82.4			100
Sınıf	1	2	3	4	-
η	64	56	34	28	182
%	35.1	30.7	18.6	15.3	100
En Uzun Yaşanılan Yer	Köy/ Mahalle	İlçe/ Kasaba	Şehir Merkezi		
η	18	68	96		182
%	8.8	37.7	53.3		100
Anne Eğitim	İlkokul ve	Ortaokul	Lise	Üniversite ve	

Düze yi		alt ı	mezunu	mezunu	üzeri	
η		101	19	36	26	182
%		55.4	10.4	19.7	14.2	100
Baba Eğit im Düze yi		İlk okul ve alt ı	Orta okul mezunu	Lise mezunu	Üniversite ve üzeri	
η		63	19	45	55	182
%		34.6	10.4	24.7	30.2	100
Aile Gelir Düze yi		0-1499 TL	1500-2999 TL	3000 TL ve üzeri	Gelir Belirtmeyen	
η		44	166	119	33	182
%		12.2	45.9	32.9	9.1	100

Veri Toplama Araçları ve Toplanması

Bu araştırmada Dunlap ve diğerleri (2000) tarafından geliştirilen “Yeni Çevresel Paradigma Ölçeği” temel veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Söz konusu ölçeğin ölkemizdeki geçerlik ve güvenilirlik çalışması Furman (1998), Işıldar (2008) ile Alnıaçık ve Koç (2009) gibi araştırmacılar tarafından yapılmıştır (Sever, Yalçınkaya, 2012). Ölçekte çevresel tutum düzeylerini belirlemeye yönelik sorulara yer verilmiştir. Çevresel tutuma ilişkin sorular doğa merkezli ve insan merkezli yaklaşımları ölçmeye imkân sağlayan iki alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin Dunlap ve Van Liere tarafından 2000 yılında revize edilen versiyonunda geçerlik ($r = .61$) olarak, alpha değeri ise .83 şeklinde tespit edilmiştir (Dunlap ve diğerleri, 2000; s. 434-436). Ölçekte toplam 15 soru yer almaktadır. Bu sorular beşli likert tipindedir.

Verilerin Çözümlemesi

Ölçek formlarında yer alan olumlu maddelerde “tamamen katılıyorum” ifadesi 5 puan, “katılıyorum” ifadesi 4 puan, “kararsızım” ifadesi 3 puan, “katılmıyorum” ifadesi 2 puan ve “hiç katılmıyorum” ifadesi 1 puan olarak değerlendirilmiştir. Ölçekte yer alan olumsuz maddeler ise “hiç katılmıyorum” ifadesi 1 puan, “katılmıyorum” ifadesi 2 puan, “kararsızım” ifadesi 3 puan, “katılıyorum” ifadesi 4 puan ve “tamamen katılıyorum” ifadesi 5 puan olarak değerlendirilmiştir. Puanlamada 4.00-5.00 arası “yüksek düzey”; 2.50-3.99 arası “orta düzey”, 2.49 ve aşağısı ise “düşük düzey” olarak ele alınmış ve yorumlanmıştır.

Araştırmada toplanan verilerin çözümlenmesinde aşağıdaki istatistiksel analizler kullanılmıştır. Veriler bilgisayarda SPSS for Windows istatistik paket programı ile çözümlenmiştir. Anlamlılık düzeyi olarak $p = 0.05$ kabul edilmiştir.

- Frekans ve Yüzde
- Bağımsız gruplar t testi
- Tek Yönlü Varyans analizi (ANOVA)
- Standart Sapma
- Homojenlik Testi
- Korelasyon

Bulgular

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Çevresel Tutumlarına Ait Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemini göz önüne aldığımızda sınıf öğretmeni adaylarının çevresel tutumlarının ortalamasını belirlemek amacıyla, ölçek maddelerine verdikleri cevapların yüzde, frekans ve ortalama hesaplamaları yapılmıştır. Bu alt probleme yönelik bulgular ölçek alt faktörleri şeklinde frekans, yüzde ve maddelere ait ortalamalar olarak

sunulmuştur. *Doğa merkezli maddeler* alt faktörüne yönelik bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2
Sınıf Öğretmen Adaylarının “Doğa merkezli maddeler” Boyutuyla Çevresel Tutumları

Maddeler	Cevap Seçenekleri										\bar{X}
	Kesinlikle katılıyorum		Katılıyorum		Fikrim yok		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum		
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Nüfus dünyanın taşıma kapasitesinin üstünde bir hızla artmaktadır.	80	44	63	34,6	17	9,3	12	6,6	10	5,5	4,04
İnsanoğlunun doğaya müdahalesi genellikle felaketlerle sonuçlanır.	66	36,3	73	40,1	15	8,2	21	11,5	7	3,8	3,93
İnsanlar doğayı ve doğal kaynakları aşırı kullanmakta ve tüketmektedirler.	95	52,2	59	32,4	7	3,8	11	6	10	5,5	4,19
Hayvanlar ve bitkiler de en az insanlar kadar yaşama hakkına sahiptirler.	114	62,6	41	22,5	7	3,8	9	4,9	11	6	4,30
İnsanoğlu zekâ gibi çok özel yeteneklere sahip olsa da yine de doğa kanunlarına tabiidir.	88	48,4	60	33	10	5,5	14	7,7	10	5,5	4,10
Dünya sınırlı kaynakları ve yaşam alanı olan bir uzay gemisine benzetilebilir.	66	36,3	68	37,4	28	15,4	13	7,1	7	3,8	3,95
Doğanın çok çabuk bozulabilecek kadar çok hassas bir dengesi vardır.	82	45,1	57	31,3	18	9,9	16	8,8	9	4,9	4,02
Bugünkü tüketim alışkanlıkları değiştirilmezse ileride çok büyük çevre problemleri ile karşı karşıya gelinecektir.	116	63,7	40	22	9	4,9	7	3,8	10	5,5	4,34
											Ortalama 4,11

Tablo 2’de öğretmen adaylarının çevresel tutumlarının “doğa merkezli maddeler” boyutuna ilişkin görüşlerinin dağılımı sunulmuştur.

Öğretmen adaylarının çevresel tutumlarının “doğa merkezli maddeler” konusunda, katılımın en yoğun olduğu ilk üç maddeye bakıldığında; birinci sırada % 63,7 oranıyla (f:

116) “*Bugünkü tüketim alışkanlıkları değiştirilmezse ileride çok büyük çevre problemleri ile karşı karşıya gelinecektir.*” maddesi gelmektedir. Bu maddeyi ikinci sırada % 62,6 ile (f: 114) “*Hayvanlar ve bitkiler de en az insanlar kadar yaşama hakkına sahiptirler.*” ve üçüncü sırada ise % 52,2 ile (f: 95) “*İnsanlar doğayı ve doğal kaynakları aşırı kullanmakta ve tüketmektedirler.*” maddesi gelmektedir.

Öğretmen adaylarının çevresel tutumlarının “doğa merkezli maddeler” konusunda, “kesinlikle katılmadıkları” maddelerin en yoğun olanlarına bakıldığında % 5,5 oranlarıyla (f: 10) “*Nüfus dünyanın taşıma kapasitesinin üstünde bir hızla artmaktadır*”, “*İnsanlar doğayı ve doğal kaynakları aşırı kullanmakta ve tüketmektedirler*”, “*İnsanoğlu zekâ gibi çok özel yeteneklere sahip olsa da yine de doğa kanunlarına tabiidir*”, ve “*Bugünkü tüketim alışkanlıkları değiştirilmezse ileride çok büyük çevre problemleri ile karşı karşıya gelinecektir*” maddeleri yer almaktadır.

Tablo 3’den de anlaşıldığı gibi araştırmaya katılan öğretmen adaylarının çevresel tutumlarının “doğa merkezli maddeler” boyutuna ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalama değeri en yüksek ($\bar{X}=4,34$) olan maddesi “*Bugünkü tüketim alışkanlıkları değiştirilmezse ileride çok büyük çevre problemleri ile karşı karşıya gelinecektir*”. maddesi iken; aritmetik ortalaması en düşük ($\bar{X}=3,93$) maddesinin ise “*İnsanoğlunun doğaya müdahalesi genellikle felaketlerle sonuçlanır*”. maddesinin olduğu görülmektedir.

Tablo 3’de öğretmen adaylarının çevresel tutumlarının “insan merkezli maddeler” boyutuna ilişkin görüşlerinin dağılımı sunulmuştur.

Tablo 3

Sınıf Öğretmeni Adaylarının “İnsan merkezli maddeler” Boyutuyla Çevresel Tutumları

Maddeler	Cevap Seçenekleri										\bar{X}
	Kesinlikle Katılıyor		Katılıyorum		Fikrim Yok		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
İnsanlar kendi istek ve arzuları doğrultusunda doğayı değiştirme hakkına sahiptirler. İnsanoğlu akli ve yaratıcılığı sayesinde, her durumda dünyayı yaşanabilir kılacaktır.	23	12,6	30	16,5	8	4,4	61	33,5	60	33	2,42
Doğanın modern endüstrileşmiş toplumların tüm negatif etkilerini bertaraf edecek kadar güçlü bir	23	12,6	54	29,7	33	18,1	45	24,7	27	14,8	3,20
Doğanın modern endüstrileşmiş toplumların tüm negatif etkilerini bertaraf edecek kadar güçlü bir	24	13,2	52	28,6	45	24,7	41	22,5	20	11	3,10

dengesi vardır. Ekolojik kriz denilen olay çok fazla abartılmaktadır	16	8,8	19	10,4	34	18,7	64	35,1	49	26,9	2,39
İnsanoğlu doğaya hükmetme hakkına sahiptir. İnsan düşünce gücü ve zekâsı sayesinde doğanın tüm inceliklerini öğrenecek ve onu istediği gibi kontrol altına alacaktır.	17	9,3	19	10,4	23	12,6	50	27,5	73	40,1	2,21
Aslında doğru kullanmayı ve geliştirmeyi bildiğimiz takdirde dünyadaki doğal kaynaklar sınırsızdır.	16	8,8	37	20,3	29	15,9	52	28,6	48	26,4	2,56
	48	26,4	50	27,5	21	11,5	34	18,7	29	15,9	3,29
	Ortalama										2,74

Öğretmen adaylarının çevresel tutumlarının “insan merkezli maddeler” konusunda, “kesinlikle katılıyorum” şeklinde görüş belirtilen birinci sırada % 26,4 oranıyla (f: 48) “Aslında doğru kullanmayı ve geliştirmeyi bildiğimiz takdirde dünyadaki doğal kaynaklar sınırsızdır.” maddesi gelmektedir. Bu maddeyi ikinci sırada % 13,2 ile (f: 24) “Doğanın modern endüstrileşmiş toplumların tüm negatif etkilerini bertaraf edecek kadar güçlü bir dengesi vardır.” ve üçüncü sırada ise % 12,6 ile (f: 23) “İnsanlar kendi istek ve arzuları doğrultusunda doğayı değiştirme hakkına sahiptirler.” ve “İnsanoğlu akli ve yaratıcılığı sayesinde, her durumda dünyayı yaşanabilir kılacaktır.” maddeleri gelmektedir.

Öğretmen adaylarının çevresel tutumlarının “insan merkezli maddeler” konusunda, “kesinlikle katılmadıkları” maddelerin en yoğun ilk ikisine bakıldığında % 40,1 oranıyla (f: 73) “İnsanoğlu doğaya hükmetme hakkına sahiptir.” maddesi gelmektedir. Bu maddeyi ikinci sırada % 33 ile (f: 60) “İnsanlar kendi istek ve arzuları doğrultusunda doğayı değiştirme hakkına sahiptirler.” maddeleri gelmektedir.

Tablo 3’e bakıldığında, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının çevresel tutumlarının “insan merkezli maddeler” boyutuna ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalama değeri en yüksek ($\bar{X}=3.29$) olan maddesinin “Aslında doğru kullanmayı ve geliştirmeyi bildiğimiz takdirde dünyadaki doğal kaynaklar sınırsızdır”. maddesi iken; en düşük aritmetik

ortalamaya sahip ($\bar{X}=2.21$) maddesinin ise “İnsanoğlu doğaya hükmetme hakkına sahiptir” maddesinin olduğu görülmektedir.

Araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının; doğa merkezli yaklaşım ve insan merkezli yaklaşımları aritmetik ortalama ve standart sapma olarak tespit edilmiş ve tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 4

Öğretmen Adaylarının Çevresel Tutumlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Çevresel Tutum Maddeler	n	\bar{X}	s
Doğa Merkezli Yaklaşım	182	4,11	1,13
İnsan Merkezli Yaklaşım	182	2,74	1,32

Tablo 4’ten de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmen adaylarının çevresel tutumlarının “insan merkezli maddeler” boyutuna ilişkin görüşlerinin ortalaması 2.74’ttir. “Doğa merkezli maddeler” boyutuna ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalaması 4.11’dir. Tablo 4’e göre doğa merkezli yaklaşımı ölçen soruların ortalaması yüksek, insan merkezli yaklaşımı ölçen soruların ortalaması genel itibariyle düşük çıkmıştır.

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Çevresel Tutumlarının Demografik Değişkenlere (Cinsiyet, Sınıf Düzeyi, Anne-Baba Eğitim Düzeyi, Ekonomik Durumları ve En Uzun Yaşadıkları Mekân) Ait Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemine yönelik; sınıf öğretmeni adaylarının çevresel tutumlarının cinsiyete göre farklılıkları için yapılan bağımsız gruplar t testi sonuçları tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5

Cinsiyete Göre Öğretmen Adaylarının Çevresel Tutumlarının Karşılaştırılması

Boyutlar	Cinsiyet	n	\bar{X}	s	sd	t	p
Doğa Merkezli Yaklaşım	Kadın	150	33,61	6,40	36,27	2,07	,045*
	Erkek	32	29,69	10,30			
İnsan Merkezli Yaklaşım	Kadın	150	18,99	6,54	180	-,07	,94
	Erkek	32	19,08	5,96			

Tablo 5’te görüldüğü üzere yapılan t testi sonuçlarına göre öğretmen adaylarının doğa merkezli ($t(36,27)=2,07$, $p<,050$) yaklaşımları bakımından cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunurken, insan merkezli çevresel yaklaşımları ($t(180)=-,07$, $p>0,05$) ile cinsiyet değişkeni bakımından istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Elde edilen bulgulara göre öğretmen adaylarının çevresel tutumları üzerinde cinsiyetlerinin doğa merkezli yaklaşımları alt boyutunda kadınlar lehine farklılık gösterirken, insan merkezli boyutta ise belirleyici bir rolünün olmadığı söylenebilir.

Sınıf öğretmeni adaylarının çevresel tutumları konusundaki farkındalıklarının sınıf düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmış ve sonuçlar Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6

Sınıf Düzeyine Göre Öğretmen Adaylarının Çevresel Tutumlarının Karşılaştırılması

Boyutlar	Sınıf		(s)	(f)	(p)	Fark
	Düzeyi	(n)				
	1. sınıf	64	33,53	5,86		

Doğa	2. sınıf	56	30,62	9,35			
Merkezli	3. sınıf	34	32,71	7,54	4,27	,01*	4>2
Yaklaşım	4.sınıf	28	36,39	3,34			
	1. sınıf	64	19,65	6,19			
İnsan	2. sınıf	56	19,32	6,43		,54	-
Merkezli	3. sınıf	34	18,00	7,12	,72		
Yaklaşım	4.sınıf	28	18,11	6,12			

Tablo 6 incelendiğinde; farklı sınıflarda öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarının doğa merkezli çevresel tutumları arasında anlamlı bir fark söz konusudur. Bu fark dördüncü ve ikinci sınıflar arasında olup, fark dördüncü sınıflar lehinedir ($F(4,27)=.01$; $p<.05$).

Araştırmanın 2. alt problemde ele alınan, sınıf öğretmeni adaylarının çevresel tutum farkındalıklarının anne eğitim düzeylerine göre farklılaşp farklılaşmadıkları yönündeki ANOVA analizi için sayıtlar kontrol edilmiştir. Veriler üzerinde parametrik testlerin yapılabilirliğine yönelik sayıtların kontrolü amacıyla verilerin homojenliği testi tablosu aşağıda sunulmuştur.

Tablo 7

Anne Eğitim Düzeyine Yönelik Homojenlik Testi

Alt Boyutlar	Sd	Sd	Anlamlılık Düzeyi (p)
Doğa Merkezli Yaklaşım	3	178	,45
İnsan Merkezli Yaklaşım	3	178	,40

Tablo 7'ye bakıldığında verilerin homojen dağıldığı söylenebilir. Bu bağlamda verilerin analizinde ANOVA yapılabileceği görülmüştür.

Sınıf öğretmeni adaylarının çevresel tutum farkındalıklarının anne eğitim düzeylerine göre farklılaşp farklılaşmadıkları yönündeki Tek Yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8

Anne Eğitim Düzeyine Göre Öğretmen Adaylarının Çevresel Tutumlarının Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Anne Eğitim Düzeyi	(n)	(\bar{X})	(s)	(f)	(p)	Fark
Doğa	İlkokul ve altı	101	32,85	7,45			
Merkezli	Ortaokul	19	34,10	9,37			
Yaklaşım	Lise	36	33,88	6,13	,96	,41	-
	Üniversite ve üstü	26	31,00	6,91			
İnsan	İlkokul ve altı	101	19,13	5,91			
Merkezli	Ortaokul	19	17,42	9,41			
Yaklaşım	Lise	36	19,97	6,94	,78	,51	-
	Üniversite ve üstü	26	18,29	4,83			

Tablo 8'de görüldüğü üzere yapılan (ANOVA) sonuçlarına göre farklı anne eğitim düzeylerine sahip öğretmen adaylarının doğa merkezli ($F(.96) = .41$ $p>.05$) ve insan merkezli çevresel yaklaşımları ($F(.78) = .51$ $p>.05$) arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Elde edilen bulgulara göre öğretmen adaylarının çevresel

tutumları üzerinde adaylarının anne eğitim düzeylerinin belirleyici bir rolünün olmadığı söylenebilir.

Sınıf öğretmeni adaylarının çevresel tutumlarının baba eğitim düzeylerine göre farklılıklarını belirlemek için veriler üzerinde parametrik testlerin yapılabilirliğine yönelik sayıltının kontrolü amacıyla homojenliği testi tablosu aşağıda verilmiştir.

Tablo 9

Homojenlik Testi

Alt Boyutlar	Sd	Sd	Anlamlılık Düzeyi (p)
Doğa Merkezli Yaklaşım	3	178	.15
İnsan Merkezli Yaklaşım	3	178	.46

Tablo 9'a bakıldığında verilerin homojen dağıldığı söylenebilir. Bu bağlamda verilerin analizinde ANOVA yapılabileceği görülmüştür.

Sınıf öğretmeni adaylarının çevresel tutumlarının baba eğitim düzeylerine göre farklılıklarını gösteren Tek Yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10

Baba Eğitim Düzeyine Göre Öğretmen Adaylarının Çevresel Tutumlarının Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Baba Eğitim Düzeyi	(n)	\bar{X}	(s)	(f)	(p)	Fark
Doğa Merkezli Yaklaşım	İlkokul ve altı	63	33,21	8,09			
	Ortaokul	19	30,63	9,74	,75		-
	Lise	45	33,55	5,84		,52	
	Üniversite ve üstü	55	32,87	6,69			
İnsan Merkezli Yaklaşım	İlkokul ve altı	63	18,84	6,36			
	Ortaokul	19	21,10	6,87	,95	,41	-
	Lise	45	18,16	6,92			
	Üniversite ve üstü	55	19,16	5,91			

Tablo 10'da görüldüğü üzere yapılan Tek Yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre öğretmen adaylarının baba eğitim düzeyleri ile doğa merkezli ($F(.75) = .52$ $p > .05$) ve insan merkezli çevresel yaklaşımları ($F(.95) = .41$ $p > .05$) arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Elde edilen bulgulara göre öğretmen adaylarının çevresel tutumları üzerinde adaylarının baba eğitim düzeylerinin belirleyici bir rolünün olmadığı söylenebilir.

Sınıf öğretmeni adaylarının çevresel tutumları ile aylık gelir düzeyleri arasındaki korelasyon sonuçları Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11

Öğretmen Adaylarının Çevresel Tutumları İle Aylık Gelir Düzeylerinin Karşılaştırılması

Değişken	n	r	p
Aylık gelir/ Doğa Merkezli Yaklaşım	154	-,09	,22
Aylık gelir/ İnsan Merkezli Yaklaşım	154	-,03	,67

Tablo 11’de görüldüğü gibi Sınıf Öğretmeni Adaylarının çevresel tutumları ile aylık gelir düzeyleri arasında negatif yönlü bir ilişki olsa da anlamlı değildir.

Sınıf öğretmeni adaylarının çevresel tutumları konusundaki farkındalıklarının en uzun yaşamış oldukları yerleşim birimine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla veriler üzerinde parametrik testlerin yapılabilirliğine yönelik sayıltının kontrolü yapılmış ve homojenlik testi tabloda belirtilmiştir.

Tablo 12
Homojenlik Testi

Alt Boyutlar	Sd 1	Sd 2	Anlamlılık Düzeyi (p)
Doğa Merkezli Yaklaşım	2	177	,54
İnsan Merkezli Yaklaşım	2	177	,29

Tablo 12’ye bakıldığında verilerin homojen dağıldığı söylenebilir. Bu bağlamda verilerin analizinde ANOVA yapılabileceği görülmüştür. Sınıf öğretmeni adaylarının çevresel tutumları konusundaki farkındalıkları en uzun yaşamış oldukları yerleşim birimine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla ANOVA (Tek Yönlü Varyans Analizi) yapılmıştır ve sonuçlar Tablo 13’te gösterilmiştir.

Tablo 13
En Uzun Süre Yaşadıkları Yerleşim Yerine Göre Öğretmen Adaylarının Çevresel Tutumlarının Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Yerleşim Yeri	n	\bar{X}	s	f	p
Doğa Merkezli Yaklaşım	Köy/ Mahalle	16	35,37	5,40	1,09	,34
	İlçe/ Kasaba	68	33,02	7,26		
	Şehir Merkezi	96	32,44	7,68		
İnsan Merkezli Yaklaşım	Köy/ Mahalle	16	18,56	7,40	,05	,96
	İlçe/ Kasaba	68	19,09	6,72		
	Şehir Merkezi	96	19,07	6,01		

Tablo 13’te görüldüğü üzere yapılan ANOVA sonuçları göre öğretmen adaylarının en uzun süre yaşadıkları yerleşim yeri ile doğa merkezli ($F(1,09) = .34$ $p > 0,05$) ve insan merkezli çevresel yaklaşımları ($F(.05) = .96$ $p > 0,05$) arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Elde edilen bulgulara göre öğretmen adaylarının çevresel tutumları üzerinde en uzun süre yaşadıkları yerleşim yerinin belirleyici bir rolünün olmadığı söylenebilir.

Sonuç ve Tartışma

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının çevresel tutumlarının “insan merkezli maddeler” boyutuna ilişkin görüşlerinin ortalaması 2.74’tür. “Doğa merkezli maddeler” boyutuna ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalaması 4.11’dir. Doğa merkezli yaklaşımı ölçen soruların ortalaması yüksek, insan merkezli yaklaşımı ölçen sorunların ortalaması genel itibariyle düşük çıkmıştır.

Elde edilen bulgulara göre öğretmen adaylarının çevresel tutumları üzerinde cinsiyetlerinin doğa merkezli yaklaşımları alt boyutunda kadınlar lehine farklılık gösterirken, insan merkezli boyutta ise belirleyici bir rolünün olmadığı söylenebilir.

Farklı sınıflarda öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarının doğa merkezli çevresel tutumları arasında anlamlı bir fark söz konusudur. Bu fark 4. ve 2. Sınıflar arasında olup, yönü ise 4.sınıflar lehinedir.

Elde edilen bulgulara göre öğretmen adaylarının çevresel tutumları üzerinde anne ve baba eğitim düzeylerinin belirleyici bir rolünün olmadığı söylenebilir. Elde edilen bulgulara göre öğretmen adaylarının çevresel tutumları üzerinde en uzun süre yaşadıkları yerleşim yerinin belirleyici bir rolünün olmadığı söylenebilir.

Araştırmanın birinci alt problemini göz önüne aldığımızda sınıf öğretmeni adaylarının çevresel tutumlarının hangi alanlarda yoğunluk gösterdiğini belirlemek amacıyla, ölçek maddelerine verdikleri cevapların yüzde, frekans ve ortalama hesaplamaları yapılmıştır. Bu alt probleme yönelik bulgular ölçek alt faktörleri şeklinde frekans, yüzde ve maddelere ait ortalamalar olarak sunulmuştur. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının çevresel tutumlarının “insan merkezli maddeler” boyutuna ilişkin görüşlerinin ortalaması 2.74’tür. “Doğa merkezli maddeler” boyutuna ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalaması 4.11’dir. Doğa merkezli yaklaşımı ölçen soruların ortalaması yüksek, insan merkezli yaklaşımı ölçen soruların ortalaması genel itibarıyla düşük çıkmıştır. Her ikisi toplamında sınıf öğretmeni adaylarının çevresel tutumlarına ait ortalamanın 3,42 ile “orta düzeyde” olduğu söylenebilir. Benzer olarak Malkoç (2011) “Sınıf öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumlarının ve bilişsel farkındalık becerilerinin incelenmesi” adlı çalışmasında öğretmen adaylarının olumlu tutuma sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Araştırmanın ikinci alt problemine yönelik; sınıf öğretmeni adaylarının çevresel tutumlarının cinsiyete göre farklılıkları için yapılan bağımsız gruplar t testi sonuçlarından elde edilen bulgulara göre öğretmen adaylarının çevresel tutumları üzerinde cinsiyetlerinin doğa merkezli yaklaşımları alt boyutunda kadınlar lehine farklılık gösterirken, insan merkezli boyutta ise belirleyici bir rolünün olmadığı söylenebilir. Bu çalışmaya paralel olarak (Özgen 2012), “Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları: Türkiye Örneği” adlı çalışmasında, çevre sorunlarına yönelik tutumları ve “Çevre Sorunlarına yönelik Duyarsızlık/ İlgisizlik ve Umursamazlık” tutumları bakımından; kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre daha duyarlı oldukları tespit edilmiştir. Alp ve arkadaşları (2006) tarafından, kızların erken yaşlarda doğaya karşı duygusal bağlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu ve bu durumun çevresel sorunlarla baş etme ve gerekli önlemlerin alınmasında daha istekli olmalarına sebep olduğu belirtilmiştir. Gökçe, Kaya, Aktay ve Özden (2007) İlköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarını belirlemeye yönelik yaptıkları çalışmada, ilköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının kız öğrenciler farklılaştığını söylerken, Aydın ve Çepni (2012) ise farklılığın erkek öğrenciler lehine olduğunu tespit etmektedir. Sadık ve Çakan (2010), Yaşaroğlu (2012) kız öğrencilerin çevre davranış ve tutumlarının erkeklere göre daha olumlu olduğunu gözlemlemiştir. Sever ve Yalçınkaya (2012) ise, sınıf öğretmeni adaylarının çevresel tutumlarının incelenmesi adlı çalışmasında; öğretmen adaylarının cinsiyetleri ile doğa merkezli ve insan merkezli çevresel yaklaşımları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığını tespit etmiştir. Aynı şekilde Bildik (2011), Meydan ve Doğu (2008) ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin çevre sorunlarına karşı görüşlerinin cinsiyete göre farklılaşmadığını Malkoç (2011) de “sınıf öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumlarının ve bilişsel farkındalık becerilerinin incelenmesi” adlı çalışmalarında öğretmen adaylarının çevresel tutumları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark tespit etmemişlerdir.

Sınıf öğretmeni adaylarının çevresel tutumları konusundaki farkındalıklarının sınıf düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmış ve farklı sınıflarda öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarının

doğa merkezli çevresel tutumları arasında anlamlı bir fark söz konusudur. Bu fark dördüncü ve ikinci sınıflar arasında olup, fark dördüncü sınıflar lehinedir. Bu çalışmaya benzer olarak Akyol ve Kahyaoğlu (2010) sınıf düzeyi arttıkça bilgi düzeyinin de arttığını tespit etmişlerdir. Aynı şekilde Aydın ve Çepni (2012), Meydan ve Doğu (2008) ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin çevre sorunlarına karşı görüşleri öğrenim görülen sınıflara ve yaşlarına göre farklılaştığını saptamıştır. Sever ve Yalçınkaya (2012), sınıf düzeyine göre ise farklılığın doğa merkezli yaklaşımda 1.sınıflar; insan merkezli yaklaşımda ise 2.sınıflar lehine anlamlı olduğu, Sadık ve Çakan (2010) ise, Biyoloji bölümünde okuyan birinci sınıf öğrencilerinin daha olumlu çevresel davranışa sahip olduğunu tespit etmiştir. (Özgen 2012), Malkoç (2011) öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları ile sınıf düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmezken aynı şekilde Yaşaroğlu (2012) “İlköğretim birinci kademe öğrencilerinin çevreye yönelik tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi” adlı çalışmasında öğrencilerin sınıf düzeyine göre çevreye karşı tutumlarında bir farklılaşma görmemiştir.

Sınıf öğretmeni adaylarının çevresel tutum farkındalıklarının anne- baba eğitim düzeyleri ve en uzun süre yaşadıkları yerleşim yerine göre farklılaşıp farklılaşmadıkları yönündeki Tek Yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarından elde edilen bulgulara göre öğretmen adaylarının çevresel tutumları üzerinde öğretmen adaylarının anne - baba eğitim düzeyleri ve en uzun süre yaşadıkları yerleşim yerinin belirleyici bir rolünün olmadığı söylenebilir. Bu çalışma ile paralellik gösteren diğer çalışmalara örnek olarak, Bildik (2011), Gökçe, Kaya, Aktay ve Özden (2007) “İlköğretim öğrencilerinin çevre bilgileri ve tutumları ile anne - baba eğitim düzeyi arasında anlamlı bir fark tespit etmemişlerdir. Malkoç (2011) “sınıf öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumlarının ve bilişsel farkındalık becerilerinin incelenmesi” adlı çalışmasında öğretmen adaylarının çevresel tutumları ile en uzun yaşadığı yer, anne- baba eğitim düzeyi ve “Çevre Bilimi” dersi alma değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık bulamamıştır. Aydın ve Çepni (2012) ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin çevreye yönelik tutumları ile baba eğitim düzeyi arasında fark bulurken, anne eğitim düzeyine göre ise farka rastlamamıştır. Sadık ve Çakan (2010) biyoloji bölümü öğretmen adaylarının çevre bilgisi ve çevre sorunlarına yönelik tutum düzeylerini annesi okur-yazar olanlarla babası ilköğretim mezunu olanlar lehine daha anlamlı bulmuştur. (Özgen 2012), Öğretmen adaylarının, ikamet ettikleri yerleşim ünitesinin fonksiyonel özelliği ile çevre sorunlarına yönelik tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Bizim çalışmadan farklı olarak Yaşaroğlu (2012) İlköğretim birinci kademe öğrencilerinin çevreye yönelik tutum ve davranışlarını anne- baba eğitim durumu ve yerleşim yerine göre anlamlı fark tespit etmiştir.

Bu araştırma bulgularına dayalı olarak, çevresel tutumların orta düzeyde çıkmasının, teorik anlamda çevre eğitimi verildiği ancak uygulamada istenilen düzeye çıkılamadığı şeklinde yorumlanabilir. Üniversite eğitimi boyunca çevre konularıyla ilgili problematik konularda, özellikle ülkemizde insan-mekan etkileşiminde baş göstermiş temel sorunlar konusunda uygulama boyutu geliştirmek ve ülkemiz sathında gerek arazi çalışmaları yoluyla ve gerekse günübirlik saha çalışmaları yoluyla çevresel problemlerle uygulamada mücadele eden resmi veya yerel kurum, kuruluşların uygulamalarının yerinde görülmesi önerilebilir.

Kaynakça

- Akyol, B. ve Kahyaoğlu, H. (2010). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin çevre bilgi düzeyleri üzerine bir çalışma, Niğde örneği, *X. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi*, 27 - 30 Haziran, Niğde.
- Alım, M. (2006). Environment and environmental education in primary school in turkey within the process of the membership of european union. *Kastamonu Education Journal*, 14(2), 599-616.
- Almedia, S. C. (2015). Environmental education in a climate of reform: *Understanding teacher educators' perspectives. Environmental Education Research*, 20(4), 575-576.
- Alp, E., Ertepinar, H., Tekkaya, C. ve Yılmaz, A. (2006) A statistical analysis of children's environmental knowledge and attitudes in Turkey, *International Research in Geographical and Environmental Education*, 15,(3), 210-223.
- Aydın, F., Çepni, O. (2012). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi (Karabük ili örneği), *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 189-207.
- Bildik, G. (2011). İlköğretim 7. sınıfta verilen çevre konusunun öğrencilerin çevresel tutumu ve çevre bilgisi üzerine etkisi (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bozyiğit, R. ve Karaaslan, T. (1998). *Çevre bilgisi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Dilek, C. (2010). *Çevre bilinci çevre eğitimi*. 3. Baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- DPT, (2006). *Dokuzuncu kalkınma planı (2007-2013)*.
- Earth Summit. (2012). *The future we want: Rio + 20 outcome document*. Retrieved October 28, 2012, <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/733FutureWeWant.pdf> adresinden alınmıştır.
- Erol, G. H., & Gezer, K. (2006). Teachers' Attitudes toward environment and environmental problems. *International Journal of Environmental and Science Education*, 1 (1), 65–77.
- Frank, D. J., Hironaka, A. & Schofer E. (2000). The nation-state and the natural environment over the twentieth century. *American Sociological Review*, 65, 96 - 116.
- Gökçe, N., Kaya, E., Aktay, S. ve Özden, M. (2007). İlköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutumları. *İlköğretim Online Dergisi*, 6(3), 452-468
- İleri, R. (1998). Çevre eğitimi ve katılımın sağlanması. *Ekoloji Çevre Dergisi*, 7(28), 3-9.
- Kan, A. ve Saraç, E. (2015). Öğretmen adayları için çevre konularına yönelik tutum ölçeği geliştirme geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 148
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Kıyıcı, F. B. "Çevre eğitimi", (Ed. Vahdettin Sevinç), *Eğitim Fakülteleri İçin Genel Çevre Bilimi*. Ankara: Maya Akademi Yayınları, s.(173 - 183).

- Malkoç, H. (2011). Sınıf Öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumlarının ve bilişsel farkındalık becerilerinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Meydan, A., Doğu, S., 2008. İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin çevre sorunları hakkındaki görüşlerinin bazı değişkenlere göre değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 267-277.
- Özgen, N.(2012). Üyelik sürecinde Türkiye’de çevre ve ilköğretimde çevre eğitimi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(2), 599-616.
- Sadık, F., ve Çakan, H. (2010). Biyoloji bölümü öğrencilerinin çevre bilgisi ve çevre sorunlarına yönelik tutum düzeyleri, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 19(1), 351-365.
- Sever, R.; Yalçinkaya, E. (2012). Sınıf öğretmeni adaylarının çevresel tutumlarının incelenmesi, *Marmara Coğrafya Dergisi* 26, 1-15.
- Tekkeşin, N. (2012). *Sivil toplum örgütleri ile Çevre ve Orman Bakanlığı'nın düzenlediği çevre için halk eğitimi etkinlikleri*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Yaşaroğlu, C. (2012). *İlköğretim birinci kademe öğrencilerinin çevreye yönelik tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi*.(Yayınlanmamış doktora tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Yurt, Ö., Kalburan, N. C. & Kandır, A. (2010). Investigation of the environmental attitudes of the early childhood teacher candidates. *Procedia Social and Behavioral Sciences* 2, 4977–4984.